

Urząd Marszałkowski
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Konkurs „Dziedzictwo Wieków – 2018” - laureaci

w kategorii I – za prace konserwatorskie i restauratorskie:

- **Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu**, za: organizację, budowę i uruchomienie Olenderskiego Parku Etnograficznego w Wielkiej Nieszawce – oddziału Muzeum Etnograficznego im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu.

Kapituła z uznaniem przyjęła realizację koncepcji monokulturowego parku etnograficznego, osadzonego w krajobrazie kulturowym właściwym dla translokowanych obiektów zabytkowych. Na podkreślenie zasługują zwłaszcza:

- lokalizacja Parku w nawiązaniu do tradycji miejsca związanego w przeszłości z osadnictwem olenderskim, w którego fizjograficznym ukształtowaniu zachowały się ślady działalności osadniczej i gospodarczej osadników – co podnosi zarówno jego autentyczność, jak też siłę oddziaływania na społeczną wyobraźnię;
- metodologiczne nowatorstwo przygotowania przedsięwzięcia (wieloletnie i szeroko zakrojone, nie mające dotąd analogii w etnografii badania architektoniczne, wsparte szeroko zakrojonymi kwerendami materiałów archiwalnych). Wyniki tych działań pozwoliły na ekspozycję zgromadzonych zabytków obrazującą charakterystyczne cechy krajobrazu kulturowego, układu osadniczego, a we wnętrzach domów ukazać całe bogactwo kultury osadników olenderskich w sposób obrazujący jej pokoleniowe przemiany;
- merytoryczne zasługi przy budowie Parku pracowników Muzeum w zakresie: badań naukowych, przy organizacji, nadzorach i koordynacji prac budowlanych i konserwatorskich.

Rola i znaczenie olenderskiego osadnictwa w dziejach gospodarczych i kulturalnych regionu są dobrze rozeznane i wysoko ocenione w sferze badań naukowych, natomiast są niemal nieobecne w zbiorowej wyobraźni szerszych kręgów społeczeństwa, która karmi się przede wszystkim doznaniem wizualnymi. W tej sytuacji Park znakomicie ukształtowaną siłą swego oddziaływania na wyobraźnię, spełniać będzie skutecznie niezwykle ważną misję edukacyjną.

Kapituła uznaje, że – z uwagi na metodykę badań naukowych oraz pietyzm przy montażu i restauracji obiektów uratowanych przed zniszczeniem na terenie Parku, realizacja cechuje się

wysoką jakością oraz szczególną dbałością o kompleksowe przywrócenie świetności i utrwalenie kulturowej wartości dziedzictwa, zasługuje na wyróżnienie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz stanowi wzorcowy przykład realizacji prac przy zabytkach tworzących Park, który nie jest luźnym zgromadzeniem okazów różnych zabytkowych budowli, lecz odtwarza kształt charakterystycznej dla Olendrów jednostki osadniczej – czym wyczerpuje kryteria I kategorii konkursu.

- **Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Toruniu**, za wykonanie zadania: remont konserwatorski gmachu lazaretu garnizonowego.

Remont gmachu fortecznego lazaretu garnizonowego, który zachował do współczesności ciągłość użytkowania – wybudowanego w latach 1825-1833, w formie architektonicznej nadanej przez wybitnego architekta K. F. Schinkla – objął: osuszenie fundamentów z naprawą ścian obwodowych i odtworzeniem zniszczonych detali architektonicznych, remont więźby dachowej z wymianą blaszanego pokrycia dachu wraz z orynowaniem i opierzeniem gzymsów.

O wartości tego obiektu stanowi jego wyjątkowość w zespole zaplecza garnizonu oraz charakter prototypu budynku szpitala fortecznego odpornego na ostrzał artyleryjski. Cecha ta przyporządkowuje budynek do określonego typu architektury wojskowej, funkcjonującego w literaturze przedmiotu jako „bombenfestes Lazarett” (tu – posiadający kondygnację „bomboodporną” pod poddaszem).

Kapituła docenia kompleksowość prac, poprzedzonych wnikliwym rozpoznaniem stanu technicznego obiektu, a także fakt, że był to pierwszy remont tego cennego zabytku o charakterze konserwatorskim, przeprowadzony z dużą dbałością o detal architektoniczny i zachowane elementy dawnej konstrukcji, które wyeksponowano. W rezultacie prac uczytelniony został obraz logistycznego zaplecza Twierdzy Toruń. Nadto ważnym ich efektem jest poprawa wizerunku północnego obrzeża Zespołu Staromiejskiego, wpisanego na Listę UNESCO.

- **Klasztor Karmelitów Bosych w Zamartem**, za wykonanie zadania: Kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Zamartem. Remont dachu z naprawą odprowadzenia wód opadowych.

Kapituła oceniła, że roboty budowlane wykonane w ramach zadania „Remont dachu kościoła z naprawą odprowadzenia wód opadowych” zostały właściwie zaprogramowane i należycie zrealizowane. Usprawniono odprowadzenie wody z dachu, wykonano niezbędne uzupełnienia konstrukcji więźby, przywrócono dociążenie pach sklepiennych właściwie dobrano rodzaj dachówki odpowiadający dachówce pierwotnej (karpiówka z żebrowaniem lica). Wyniki tych prac, przeprowadzonych na dobrym poziomie technicznym i z poszanowaniem zasad konserwatorskich zapewniły właściwe warunki trwałości struktur architektonicznych i wyposażenia wnętrza świątyni zaliczanej do grupy wyjątkowo cennych (w skali krajowej) zabytków sztuki barokowej i rokokowej. Ponadto uwagę Kapituły zwróciła wysoka świadomość wartości zarządzanego dziedzictwa u gospodarza obiektu i inspektora nadzoru inwestorskiego.

w kategorii II – za szczególne osiągnięcia związane z opieką nad zabytkami i ochroną zabytków – medal otrzymują:

- **dr hab. Monika Jakubek-Raczkowska, dr hab. Juliusz Raczkowski przy współpracy Tomasa Kowalskiego** – autorzy książki: *Średniowieczne malowidła ścienne w kamienicach mieszczańskich Starego i Nowego Miasta Torunia*

Obszerna, bogato ilustrowana publikacja (dwujęzyczna, polska i angielska, 546 s.) stanowi pierwszą, szerzej zakrojoną, szczegółowo udokumentowaną i osadzoną w ogólnoeuropejskim kontekście charakterystykę i analizę zespołu malowideł ściennych odkrytych we wnętrzach toruńskich domów mieszkalnych. Przedstawia ona jednocześnie pierwszą próbę syntezy wielowątkowej problematyki technicznej, artystycznej i znaczeniowej tego zespołu. Wyróżnia ją wysoka wartość poznawcza nie tylko w zakresie historii sztuki – w tym ikonografii, hagiografii, kostiumologii a nawet średniowiecznej literatury – ale daje jednocześnie wymowne świadectwo wysokiego poziomu kultury toruńskiego mieszczaństwa, jego wszechstronnych kontaktów z europejskimi centrami sztuki. Stanowi więc miernik rangi Torunia jako ośrodka tej kultury w skali ogólnoeuropejskiej. Nadto publikacja ta dostarcza dowodów na dużą aktywność i wysoki poziom naukowy toruńskiego środowiska historyków sztuki a także aktywność regionalnych służb ochrony zabytków i wysoki poziom kwalifikacji środowiska konserwatorów malarstwa. W tym zakresie publikacja spełnia wymagania Regulaminu Konkursu: „przyczynia się do promocji dobrych wzorów realizacji prac przy zabytku”.

Dodatkową i bardzo istotną wartość publikacji stanowi dwujęzyczność, która umożliwi jej włączenie w międzynarodowy obieg naukowy.

- **dr Michał Kurkowski** – autor książki: *Ryte i malowane dekoracje maswerkowe w architekturze średniowiecznej na terytorium ziemi chełmińskiej. Studium typologiczno-formalne*

Dwutomowe studium poświęcone malowanym dekoracjom maswerkowym porusza bardzo istotny temat z pogranicza historii sztuki i konserwacji zabytków. Znaczna wartość tej publikacji polega przede wszystkim na szczegółowym udokumentowaniu zjawiska artystycznego, które w badaniach nad historią średniowiecznej architektury – także w skali ponadregionalnej – nie było przedmiotem szerszego zainteresowania, mimo iż odgrywa ono bardzo ważną rolę w ostatecznym ukształtowaniu jej rzeczywistego obrazu. Chociaż publikacja przedstawia wyniki terytorialnie ograniczonych badań, otwierają one nowe perspektywy dla historii architektury oraz teorii i praktyki konserwatorskiej na obszarach całego Niziu Nadbałtyckiego. Niezależnie od tego publikacja ta ma istotne znaczenie zarówno dla historii kolorystyki architektury, jak i historii średniowiecznej ornamentyki. W tym zakresie publikacja spełnia wymagania Regulaminu Konkursu: „przyczynia się do promocji dobrych wzorów realizacji prac przy zabytku”.

- **dr hab. Michał Woźniak prof. UMK** – Dyrektor Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy.

Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego, w ciągu 95 lat przeistoczyło się z małego przedwojennego Muzeum Miejskiego w wielowątkową wyspecjalizowaną instytucję, twórczo kontynuującą swoją działalność opartą na pierwotnym, cennym zasobie (głównie największy zbiór dzieł Wyczółkowskiego), mogącą poszczycić się cennymi zbiorami sztuki i obiektami historycznymi, w placówkę prowadzącą badania własne, oferującą zwiedzającym różnorodną, atrakcyjną ofertę wystawienniczą i edukacyjną. Odnotowany w ostatniej dekadzie dynamiczny rozwój Muzeum, które ramami swej działalności obejmuje stopniowo coraz szersze obszary, wzbogaca ofertę muzealną i edukacyjną o nowe obiekty, oddziały i kolekcje – jak obiekty na Wyspie Młyńskiej (Zbiory Archeologiczne, Europejskie Centrum Pieniądza, Dom Leona Wyczółkowskiego, Galeria Sztuki Nowoczesnej); obiekty w Centrum miasta: Spichrze nad Brdą, a także trwający remont i rozbudowa gmachu przy Gdańskiej 4, planowane udostępnienie zbiorów farmaceutycznych i medycznych (dawne Muzeum Farmacji); stworzenie unikalnego Oddziału „Exploseum” w dawnym kompleksie DAG Fabrik Bromberg, wiodąca rola Muzeum w kulturowym „Szlaku Wody Przemysłu i Rzemiosła TeH₂O”. Odnoszone kolejne, ogólnokrajowe sukcesy naukowe, wydawnicze, wystawiennicze a także organizacyjne zasługują na najwyższe uznanie, zwłaszcza że osiągnęte są w tak wielu dziedzinach. Ponadto świadczą one o potencjale kadry muzealnej, otwartej na współczesne tendencje kulturalne, poszerzającej świadomość historyczną i artystyczną społeczeństwa, oraz zaspokajającą jego oczekiwania.

Należy podkreślić, że Muzeum będąc gospodarzem szeregu zabytkowych budynków i podejmując z tego tytułu w wiele działań budowlano-inwestycyjnych, uczestniczy kompetentnie w programowaniu i nadzorowaniu związanych z nimi prac konserwatorskich. Rezultaty znacznej części tych prac przyczyniają się znacząco do porządkowania ważnych części miejskiej tkanki urbanistyczno-architektonicznej. Kontynuując i rozwijając dorobek twórców Muzeum Miejskiego, zajęło znaczące miejsce na mapie polskiego muzealnictwa.

Kapituła uznaje, że blisko 100-letnia działalność Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego, prowadzona w zakresie ochrony i popularyzacji Dziedzictwa regionu, zasługuje na uhonorowanie medalem „Dziedzictwo Wieków”.

Zdjęcia z prac terenowych kapituły (fot. L.N)

Olęderski Park Etnograficzny w Wielkiej Nieszawce

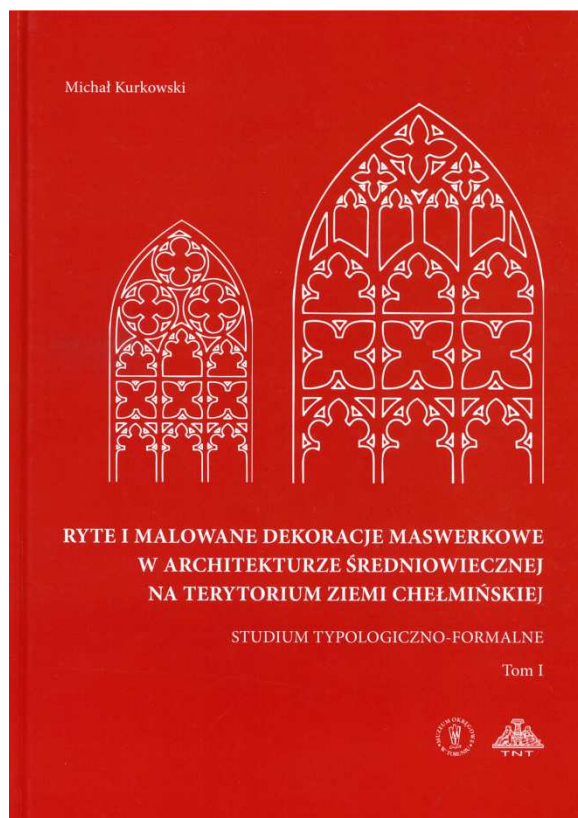
Gmach lazaretu Garnizonowego w Toruniu

Kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Zamartem

Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy

nagrodzone książki

Opracowanie: Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urząd Marszałkowski
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Wrzesień 2018 r.